EĞİTİMDE ULUSLARARASILAŞMA

Eğitim faaliyetlerinin ülke sınırlarını aşacak şekilde yaygınlaşması.

EĞİTİMDE ULUSLARARASILAŞMA

Eğitim faaliyetlerinin ülke sınırlarını aşacak şekilde yaygınlaşması.

EĞİTİMDE ULUSLARARASILAŞMA

Eğitim faaliyetlerinin ülke sınırlarını aşacak şekilde yaygınlaşması.

Yavuz ERİŞEN

Kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları, eğitim sahasında yer alan iki modeli ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu kavramların birbirlerinden ayrı özellikler taşımalarına rağmen birlikte ve hatta eş anlamlıymış gibi kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu iki ayrı kavram incelendiğinde eğitimde kapsayıcı bir bakış açısı ve insanî bir yaklaşımın geliştirilebilmesine sebep olabilmektedir.

Kaynaştırma, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin her tür ve kademede akranlarıyla karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacını taşır. Bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak eğitim verilir. Çoğunlukla özel eğitime ihtiyaç duyan, farklı gelişim gösteren veya diğer bir ifade ile psikolojik/bilişsel kısıtlılığı olan öğrencilerin bir sınıfta toplanarak eğitim öğretimlerinin yapıldığı görülmektedir. Bu uygulamanın hem ayrıştırmaya hem damgalamaya hem de ötekileştirmeye sebep olmasının yanı sıra insanî olmaması da çok eleştiri almıştır.

Bütünleştirme eğitimi, özel ihtiyaçları olan çocukların normal sınıf içerisinde ayrıştırmadan, ötekileştirmeden, damgalamadan ve sınıflaştırmadan eğitilebilmeleri fikri uygulamaya konulmuş olmaktadır. Bütünleştirme, sadece özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin adil haklarla eğitim almasını değil, her bir öğrencinin adil eğitim imkânlarından, bireysel özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre faydalanmasını içerir. Bütünleştirme, öğrencilerin çeşitliliğe imkân veren, başka bir deyişle desteğe ihtiyaç duydukları özelliklerine göre eğitim ortamının planlanması ve bu yapılırken normal gelişim gösteren arkadaşlarıyla aynı ortamda eğitim almalarının mümkün olması durumunu kapsar. Bütünleştirmeyle hem özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye hem de öğretmenine destek eğitim hizmetlerinin sunulması gerekliliği vurgulanır.

1994 yılında Salamanca'da doksan iki devlet ve yirmi beş uluslararası kuruluşun bir araya gelmesiyle gerçekleştirilen Özel Eğitim Dünya Konferansı, eğitimin herkesi kapsaması yaklaşımına ve bütünleştirmeyle ilgili çalışmaların başlamasına öncülük etmiştir. Bütünleştirme, özel ihtiyaçları olan öğrencilerin sınıfın doğal bir parçası olmasını öngörmektedir. Hatta özel eğitime ihtiyacı olsun veya olmasın, okula devam eden bütün öğrencilerin mevcut imkânlardan eşit şekilde yararlanmalarının sağlanması esasına dayanan bütünleştirme içinde öğrencilerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun eğitim ortamlarının hazırlanması, programlarının düzenlenmesi, materyal, yöntem ve tekniklerinin seçilmesi de yer almaktadır. Bütünleştirme, bütün öğrencilerin bireysel farklılık ve ihtiyaçlara sahip olduklarını kabul ederek bu özelliklerin onların aynı ortamda ve birlikte eğitim almalarına engel bulunmadığını ifade eder.

Bütünleştirme, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin diğer farklı özelliklere sahip bireylerle aynı ortamda eğitime tam katılımı sürerken, eğitsel ve gelişimsel hedeflerini gerçekleştirmesi için kullanılan hizmetler, öğretim stratejileri, uyarlamalar ve sistemdir. Bütünleştirmede hem öğrencilere hem de öğretmene destek eğitim hizmetleri sunulur.

Bütünleştirmede her öğrencinin bireysel ihtiyaç ve özelliklerine göre en az kısıtlayıcı ortamda en çok istifade edebileceği bir organizasyon varken, kaynaştırmada ortam ve şartlar genel bir vasata göre inşa edilmekte, her bireyin buna uyum sağlaması beklenmektedir. Kaynaştırma sadece özel eğitime ihtiyaç duyan bireyi baz alırken, bütünleştirme her bireyin özelliklerini dikkate alır. Kaynaştırma ve bütünleştirme arasında kullanılan materyaller, eğitim programı ve destek verecek profesyoneller itibariyle farklılıklar söz konusudur. Ancak bütün bunların ötesinde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinden olması gerektiği gibi istifade edebilmeleri için öncelikli olarak insana bakış ve eğitimde yeni bir felsefenin belirlenmesi gerekir. Eğitim felsefesi oluşturulurken aşağıda ifade edilecek düşünceler dikkate alınabilir.

Türk-İslam kültüründe insan "eşref-i mahlukat" ve kâinatın özüdür. Kâinatta her ne var ise insan içindir. Bundan ötürü hiçbir insan ötekileştirilemez, küçük görülemez, dışlanamaz, damgalanamaz, sınıfsal bakış açısıyla değerlendirilemez ve insana çatışmacı bir zihniyetle bakılamaz.

Bütün insanlar fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve diğer açılardan hem biriciktir hem de yegâne kıymete sahiptir. Birinin diğerine üstünlüğü yoktur. Doğuştan getirilen veya bir emek sonucu olmayan ontolojik bir ölçü ile bir insan diğerinden daha kıymetsiz veya daha üstün görülemez. Ancak üstünlük bilgi ve güzel ahlak yönü ile olabilir.

Eğitim faaliyetleri icra edilirken umut ve anlam, psikolojik dayanıklılık ve esneklik adına çok önemli görevler ifa etmektedir. Her türlü zorluğu yenmek için umut ve o umudu destekleyen irade varsa psikolojik açıdan bir dengeden söz edilebilir. Umudun ve iradenin varlığı ise anlam söz konusu olduğunda faal olabilir. Dolayısıyla bütün eğitimcilerin hayata ve olaylara bakışlarıyla eğitim görüşlerinin ümit ve anlam yüklü olması beklenir. Ümitsizlik bütün faaliyetlerin akamete uğramasının ve başarısızlığın ana unsurudur. Bir başka ifade ile şartların zorluğu başarının büyüklüğünü getirecektir anlayışıyla ümitvar olmak ve geleceğe ümitle bakmak önemlidir. Bu bakış açısı, çözüm ve çare arayışı için çok önemlidir.

Eğitilmeyecek insan yoktur. Ancak nasıl eğitileceği bilinemeyen insan vardır. Eğitimde karamsarlık doğru değildir. Pesimizm insanî değildir. Pesimist görüş sahibi eğitimcilerin genellikle Kıta Avrupası'nda ve özellikle İtalya ve Almanya'daki eğitimcilerin arasında bulundukları tarihî bir gerçektir. Mesela Schopenhauer, hem onun talebesi hem de fikirlerinin devam ettiricisi konumunda olan Edward Hartmann ve Nietzsche Almanya'da; Lombroso Cesare ise İtalya'da pesimist görüşün temsilcileridir.

Her insan nasıl tabiatta var olan bütün imkânlardan istifade edebiliyorsa toplumsal hayat ve eğitilme hakkı da böyle bir imkândır, o halde bunlardan da istifade edecektir. Bir okul toplumun küçük bir modelidir. Toplumda var olan insanî ve ahlakî her husus okulda da var olmalıdır. Okul sterilize edilmiş değildir, sadece belli grup veya zümrelerin tekeline bırakılmış olamamalıdır. Buradan hareketle özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitilmelerinde çok önemli bir husus da bu öğrencilerin psikolojik, sosyolojik ve pedagojik açıdan normal diye nitelenen öğrencilerle beraber olmaya ihtiyaçları kadar; normal öğrencilerin de yine aynı alanlarda kendilerini geliştirebilmeleri için, bilinçli farkındalıklarını arttırabilmeleri, psikolojik dayanıklılık ve esnekliklerini kuvvetlendirebilmeleri için özel eğitime ihtiyacı olan, farklı gelişim gösteren öğrencilere ihtiyaçları söz konusudur. Normal gelişim gösteren öğrencilerin bunu bilmesi, gelişimlerinin sağlıklı olabilmesi için büyük bir gerekliliktir.

Bunun için okulun ve özellikle okuldaki PDR ekibinin hem velileri ve hem de öğrencileri bu konularda bilgilendirme ve eğitmeleri gerekmektedir. Yukarıda anlatılan hususlar doğrultusunda bilgilendirilmemiş, hazırlanmamış öğrenci ve veliler özel ihtiyaçlı öğrencilerle bir arada olmaktan rahatsızlık duymakta ve hatta bir arada olmayı reddetmektedirler. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin anneleri ve babaları da kendi içinde bulundukları psikolojik durumlarından ötürü toplumdan soyutlanmakta ve içlerine kapanmaktadırlar. Toplumsal hayatta insanların rahatsız edici ve meraklı bakışlarla özel öğrencilerimize ve bunların anne-babalarına odaklanmalarının doğru bir durum olmadığı açıklıkla ifade edilmelidir.

Bütünleştirme eğitiminin birtakım hedefleri ve amaçları bulunmaktadır. Eğitimde herkes için ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuklarımız için geç kalmamak çok önemlidir. Zira eğitimin hatası telafi edilemez. Dolayısıyla ilk olarak özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitiminin sağlıklı bir ortamda yapılabilmesi ve bunun için geç kalınmaması, bütünleştirme eğitiminin amaçlarından biri olarak anılmalıdır.

Farklı gelişim gösteren ve bütünleştirme eğitimine dahil edilen öğrencilerin eğitilmeleri ve eğitim faaliyetlerinden istifade etmeleri en tabii haklarıdır. Kimse ve hiçbir güç onları eğitim alma hakkından mahrum etmemelidir. Bu konuda beklenen hedeflerden bir diğeri; söz konusu öğrencilerin anne baba gibi birincil yakınlarının olmadığı durumlarda, gelecek zamanlarda, onları kendi hayatlarını azami derecede özerk olarak sürdürebilecekleri maharet ve hünerlerle, kabiliyetlerle donanımlı kılmak ve sosyal becerilerini kazanmış bir duruma getirmektir.

Aynı şekilde söz konusu öğrencilerimizi eğitirken, onların mümkün olduğu nispette bir meslek sahibi olmalarını sağlayacak; sosyal, psikososyal ve psikolojik açıdan hayatlarını ikame edebilecekleri bilgi ve becerilerle donatan bir eğitim faaliyeti kurgulamak kaçınılmazdır.

Bir diğer hedef ise bu özellikteki öğrencilerin ebeveynlerini ferahlatmaktır. Zira özellikle anneler zahmetli bir hamilelik döneminin akabinde çocuğunun özel durumunu öğrendiğinde önce şok olmakta, ardından bir inkâr dönemi geçirip sonra kabul dönemine gelince psikolojik dayanıklılık ve esneklik açısından çok zorlanabilmektedir. Bu durumda olan annelerin ümitvar olması fevkalade önem taşımaktadır. Bunun için öncelikle çocuğunun ve ilave olarak kendisinin toplum tarafından (diğer öğrenci, veli, öğretmenler vb.) kabullenilmiş olması ayrı bir değer taşımaktadır.

Bütünleştirme eğitiminin uygulanması durumunda hem "normal" diye tanımlanan/normal gelişim gösteren hem de özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin ve ailelerinin gerek yaşantılarında gerekse eğitim öğretim hayatlarında meydana gelecek gelişmeler özetle şöyle ifade edilebilir:

İçinde bulunulan çağ, normal gelişim gösteren öğrenciler açısından; sunmuş olduğu lüks, konforlu hayat ve küreselleşmenin en temel nitelikleri olan hız, haz ve hareket vasıtasıyla insanlarda olması gereken bilinçli farkındalığı, yok denecek bir seviyeye indirmiştir. Bu durum, düşünen, şuurlu olan; azimli, iradeli ve soyut zevkleri somut zevklerden üstün gören bir insan anlayışına darbe vurmuştur.

Bütünleştirme eğitimi ile normal diye tanımlanan veya gelişimleri normal olan öğrencilerin sahip olduklarının farkına varmaları sağlanacak, bilinçli farkındalıklarını geliştirmeleri temin edilmiş olacaktır. Bu da insanın hayata daha anlamlı bakmasının yolunu açacaktır.

Şefkat, merhamet duygularının gelişimi de bu vesile ile mümkün olmakta ve kişi zorluklar yaşayan bir insanla beraber yaşama becerisi kazanılabilmektedir. Bu durum, psikolojik dayanıklılık ve esnekliği güçlendirmektedir. Bütünleştirme aynı şekilde sorumluluk duygusunun gelişimine de katkı sağlar. Bütünleştirme eğitiminin uygulandığı okullardaki velilerin de aileleri ve çocukları adına kazanımları olmakta, aile fertlerinin birbirlerine karşı tahammüllerinin artmasına imkân sağlamaktadır. Böylece aile içi iletişimin ileri seviyelere ulaşmasına ve hayat verimliliğinin artmasına katkı sunulmaktadır. Dolayısıyla toplum barışı daha iyi sağlanabilmektedir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler anne baba gibi birincil yakınlarının olmadığı zamanlar için çok daha iyi hazırlanabilmektedir. Kapasite, kabiliyet ve performanslarını daha iyi geliştirerek özyeterlik algıları ve kendilerini yönetmede daha başarılı olabilirler. Böylece sosyal hayata daha iyi hazırlanabilmeleri mümkündür.

Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların, ayrıştırılmadan, "normal" gelişim gösteren çocuklarla birlikte ve her birinin kendi ihtiyaçları doğrultusunda eğitim görmeleri; psikolojik, sosyolojik, pedagojik, psikososyal, sosyopsikolojik açıdan pek çok faydayı temin edeceğinden hem özel eğitime ihtiyacı olanlar hem de normal gelişim gösterenler için önemli bir ihtiyaçtır.

Kaynaştırmaya ve bütünleştirmeye ait kavramsal dayanaklarının doğru bilinmesi, kaynakların doğru çevrilerek kavramların kültüre göreliğine duyarlı olunması özellikle bu alanın çatısını kurması beklenen kuramcılar ve araştırmacılar için önem arzetmektedir.

Nörogelişimsel farklılıkları veya başka kısıtlılıkları olan öğrencilerin eğitim öğretimleri için uygulanan faaliyetler kaynaştırma/bütünleştirme kelimeleriyle ifade edilmektedir. Bu kelimelerin İngilizce kullanımları veya çevirileri farklı olarak yapılmakla birlikte kaynaştırma kelimesinin karşılığı olarak *inclusion* ve bütünleştirme kelimesini de *integration* ile çevirmek daha isabetli olabilir.

Özel eğitim kavramsallaştırılırken yaşanan problemlerden biri bu hususlaki anlam kargaşasıdır. Özel eğitim başlığı altında bir taraftan üstün zekâlılar/özel yetenekliler veya üstün özellikleri olanlarla öbür taraftan otizm spektrum bozukluğu, down sendromu, kromozom anomalisi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, mental retardasyon gibi özelliklere sahip olan öğrencilerin hepsi ifade edilmektedir. Bu farklı özellikteki çocukların aynı başlık altında ifade edilmesi ister istemez bir karışıklığa yol açmaktadır. Dolayısıyla bu konunun iyi anlaşılabilmesi için konuyla ilgili olan kavram (concept) ve mefhumların (notion) iyi bilinmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle normalite hakkındaki bu belirsizliği giderebilmek için normal ile ilgili temel ölçüler ve türlerinin konunun araştırmacıları tarafından iyi ortaya konulmalıdır.

Psikolojide kavramlar kantitatif (nicel) ve kalitatif (nitel) olarak iki gruba ayrılır. Kantitatif kavramlar negatif ve pozitif değerler diye iki başlık altında incelenir. Kalitatif kavramlar ise istatistik ve gradualist kavramlar olmak üzere iki bölümde ifade edilir. Normal kavramı kalitatif kavramlardan istatistik kavramların içinde sınıflandırılır. Eğitimde bütünleştirme konusunu asıl ilgilendiren, normal ve anormal kavramları olduğu için bunların özetle açılımını yapmak gerekir.

Genel anlamda *norm* "tip, model ve kaide" demektir. Normal ise "kaideye uygun, kaideye uyan, mûtat, olağan" demektir. Normal ve anormal kavramlarını bu konuda ilk defa kullanan Binet ve Simon (1907) olmuştur. Sonrasında zamanın ruhuna göre bu kullanım defalarca değiştirilmiştir.

Normalin ideal, istatistikî ve fonksiyonel olmak üzere üç tane ölçüsü vardır. Aynı zamanda normalite; normal, anormal ve paranormal olmak üzere üç gruba ayrılır. Gerek ölçüsü gerekse çeşitleri bakımından söz konusu normalitenin bu alandaki ihtiyacı tam karşıladığı söylenemez. Normalitenin ölçüsü ve çeşidi bakımından dördüncü bir seçeneğe ihtiyaç olduğu aşikardır.

Kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimlerinin, kuramsal açıdan ve uygulama açısından sağlam temeller üzerinde ilerleyebilmesi için sahip olunması gereken hususlar eleştirel bir perspektifle belli bir ölçüde ele alınmıştır. Bu hususlar göz önünde bulundurularak fert ve ait olma bilincinin toplumda inşası, okullarda bütünleştirmenin varlığıyla doğru orantılı olarak mümkün olabilecektir.

Kaynakça

Binnet, A. – Simon, Th. *Anormal Çocuklar*. çev. S. E. Siyavuşgil. İstanbul 1939.

MEB. *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.* 2018. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_07072018.pdf

Neufeldt, Victoria. – Guralnik, David. B. *Webster's New World Dictionary*. New York 1988.

Sezgin, Osman. "Eğitimde Psikolojik Açıdan Normale Duyulan İhtiyaç, Normalin Ölçüsü ve Çeşitleri". *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*. 3/2 (2013), s. 241-258.

Kaynak: https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/egitimde-uluslararasilasma